Міщанська комедія-водевіль на 2 дії

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Трохим Петрович Дармостук, київський міщанин, бондар, немолодий, сивуватий, але кремезний, здоровий чоловік. Удівець.

Марта Сидорівна Мочульська, міщанка, немолода панна, 35 літ, негарна. Має різницю й хату.

Петро Іванович Скрипчинський, дрібний чиновник з казенної палати, 25 літ. Проворний, штукар.

Василь Тихонович Солодкевич, дрібний чиновник з казенної палати, 25 літ, товариш Скрипчинського з духовної школи.

Ф е с я, молода дівчина | міщанки, швачки з магазину мод,

Леся, молода дівчина /живуть в Мочульської в флігелі.

М е л а ш к а, наймичка Мочульської, сільська молодиця.

Тетяна Круторебриха, шептуха, стара баба.

Гості: міщанки й міщани.

Дія діється в Києві на Глибочиці.

ДІЯ ПЕРША

На сцені — кімната в домі Мочульської, в котрої стоять на кватирі Скрипчинський та Солодкевич. В убогій кімнаті двоє простих ліжок, стіл та два прості стільці. Двері збоку в пекарню; другі двері в коридор.

ВИХІД 1

Мочульська сама.

Мочульська (прибирає в кімнаті). Та й дав же мені господь кватирантів! Жеруть, як вовки, а грошей за кватиру не платять вже два місяці. Підождіть, Марто Сидорівно, та й підождіть! А доки вже мені ждати. Не знаю, як од їх одчепитись. Пішла б в поліцію жалітись, так не смію: як увійду в ту поліцію, то аж уся трушуся. Не дать їсти — шкода хлопців, а найбільше того Солодкевича, що такий гарний, як намальований. Про Скрипчинського мені байдуже. Хоч і веселий, та вже дуже великий вітрогон: все жартує та на смішки мене підіймає. Але хоч я й добра, та, мабуть, сьогодня не дам-таки їм обідати. Нехай скакають голодні! Може, викручу якого карбованця.

ВИХІД 2

Мочульська та Дармостук.

Дармостук (входить з обручами та клепками в руках). Добридень вам, Марто Сидорівно! Як ваше здоров'ячко?

Мочульська. Доброго здоров'я, Трохиме Петровичу. Спасибі вам. Що це ви? З ярмарку, чи що?

Дармостук. Та еге ж! Ви мене просили зробити вам діжку на капусту. Ось, гляньте, яких я вам обручиків та клепочок дістав! Чи добрі?

Мочульська. Та добрі ж та міцні! Буде добряща діжка. А це що в вас під пахвою? Паляниця, чи що?

Дармостук. Е! Не вгадали! Це те, що ви найбільше любите.

Мочульська. Що ж би там таке смачне? Може, маковники?

Дармостук. Ні!

Мочульська. Може, коржики з мигдалями? Дармостук. Ні!

Мочульська. Що ж воно таке? Та вже й сама не знаю, що я найбільше люблю. Та покажіть-бо! (Йде до його, він оступається).

Дармостук. Не покажу, нехай кортить. (Розв'язує з хустки чубату курку й показує). Ось що! Чубатенька курочка. А правда, вгадав ваш смак?

Мочульська. Так, так, так. Це правда: я дуже люблю чубатих курей. Але ж і ви, Трохимовичу, догадливі.

Дармостук. А бачите! Догадався, що вам до смаку. Нате ж вам цей гостинчик.

Мочульська. Спасибі, спасибі за гостинчик. Коли б ще й чубатого півня дістали, мала б і чубаті курчата.

Дармостук. За чубатим півнем недалеко ходити, бо він і сам прийшов до курочки.

Мочульська. Он куди гне старий!

Дармостук. Який же я старий? Як угляджу де молоденьку молодичку або дівчину, то аж жижки задрижать. (Залицяється до Мочульської... Співає).

Якби мені зранку, Горілочки чарку

(витяга з кишені пляшку)

Та тютюн та люльку, Дівчину Ганульку.

А от я приніс вам і тієї солоденької вишнівочки, що ви любите. Така добра, що як вип'єш, то й губи оближеш.

Мочульська. Чого це ви сьогодня такі щедрі?

Дармостук. Тим, що вас сьогодня дуже люблю.

Мочульська (соромливо). Тільки сьогодня. А вчора?

Дармостук. Та і вчора й позавчора, і торік й позаторік.

Мочульська. Яке ви чудне говорите, аж мені сором. (Затуляє очі долонею). А я передніше од вас цього не чула...

Дармостук (набік). Хоч і поганенька на виду моя сусіда, але товстенька та й грошовита. Має різниці. Варто було б удівцеві на старість притулитись до цієї різниці. (Голосно). Передніше не чули од мене цього, бо я так, як і ви, соромливий собі трохи. А це мене так вхопило за серце, неначе його хто залізним обручем скрутив. Марто Сидорівно! (Дивиться на неї з любощами в очах). Ох, довше не видержу... Та сідаймо ж та покуштуйте оцієї солоденької та добренької, то, може, й ви станете добріші до мене.

Мочульська. То й сідаймо. Прошу покірненько.

ВИХІД 3

Ті самі й Мелашка.

Мочульська. Мелашко! А принеси сюди дві чарки та вхопи на тарілку закусочки. Мелашка. Зараз.

Мелашка приносить дві чарки й тарілку з закускою, становить на стіл і виходить.

ВИХІД 4 Дармостук та Мочульська.

Дармостук. Вип'ємо ж по чарці та поп'ємося та й будемо веселі, та, може, трошки й пожартуємо. (Наливає чарки). Дай же, боже, нам здоров'я!

Мочульська. Даруй, господи! Ет! Куди мені до жартів. Тут мені такий клопіт з тими столовниками. Не платять грошей за кватиру вже два місяці, та ще й вередують.

Дармостук. То ви їх проженіть з кватирі. Мочульська. Гріха боюся. Бог зна, що на тім світі буде.

Дармостук. Чи вже ж ви так багато нагрішили? Та вас янголи понесуть просто в рай та й посадять в садочку під вишнями. Праведна, добра ви душа!

Мочульська. Ой, не кажіть цього. Господи, як боюся пекла та чортів. Добре нам на цім світі, а що на тім світі буде, один господь знає. А як згадаю про пекло, то й цілу ніч не сплю, бо кажуть же, що буде каяття, та вороття не буде.

Дармостук. А що? Нагрішив, багато накришив та й не виїв? Чи так? От ми й ще нагрішимо: вип'ємо ще по чарочці. (Наливає. П'ють).

Мочульська. Ой, смачна ж вишнівочка! Од гріха ніяк не вдержусь. Ой боже мій! Боже мій! (Зітхає і хреститься). Прости нам і помилуй нас, грішних.

Дармостук. Та лучче заспіваймо: ви ж так любите співати.

Мочульська. Що правда, то правда. Тільки якби якої святої.

Дармостук. Нехай буде й святої. (Співає. Мочульська підтягує).

Горлиця, як друга лишиться, Навіки з другим не спариться; Де древо зелене, цвітьми украшене,

Не сяде, не сяде. Вона летить, повна тоски-туги, В далекі сухі, пусті луги: Де древо зелене, цвітьми украшене,

Не сяде, не сяде.

Мочульська (важко зітхнувши, втирає сльози). Ой господи! Що правда, то правда: горлиця, як втеряє друга, то й пропаща навіки.

Дармостук. Брехня! Другого друга знайде. От і я: втеряв першу жінку, а вас люблю, як рябеньку перепеличку. (Щипає Мочульську за плече).

Мочульська. Та гетьте-бо! Які ви!

Дармостук. Гм-гм. (Тихо). Коли б мені не ті капосні кватиранти. (Голосно). Гм... гм... Ви тих голодранців, торботрусів попрогоньте ік бісовій матері. Не дайте їм обідати, та й годі: од голоду повтікають.

Мочульська. Невже? А справді треба так зробити. Не дам їм сьогодня обідати.

Дармостук. Так би й давно. А то ви м'якенькі та добренькі з ними. А як будуть кричати, то ви до мене: я ваш заступник! Я вас обороню. А за те... (Женихається). Я б став вашим заступником хоч і до смерті. Я б вам понабивав добрими обручами всі діжки, бочки, навіть подушки й перини.

Мочульська. Це, мабуть, наливочка вас трошки розтривожила.

За дверима чуть тупотіння.

Мочульська. Ой лишечко! Це ж мої йдуть. Ходімо, Трохиме Петровичу, до моєї кімнати.

Дармостук хапає пляшку, чарки, обручі та клепки і виходить в бокові двері.

ВИХІД 5

Мочульська сама.

Мочульська. От і цей старий наче хоче теє... теє... мабуть, женитись хоче зо мною. От такого жениха висиділа за 35 літ! Та й цей ще перший! Здається, я й не погана. (Заглядає в дзеркальце). І брівки чорненькі, і губи товстенькі, та ніякий дідько не чепляється та й не чепляє-ться. А заміж, господи, прости мої гріхи, так хочеться! Ой люблю тих проклятущих паничів, та ще й гарних! Так би взяла п'ять або шість та й обняла разом! Та й за цих голодранців пішла б заміж за обох, бо, дідько їх не взяв, гарні, гарні та веселі! (Втікає в пекарню).

ВИХІД 6

Скрипчинський та Солодкевич.

Обидва влітають в віцмундирах і з здоровими купами бумаг під

пахвою.

Скрипчинський. Ну та й іродової роботи було сьогодня в канцелярії! Ще й предсідатель вилаяв. А я таки показав йому язика за спиною. Чи ти, Солодкевичу, хочеш їсти? (Шпурляє бумаги на ліжко).

Солодкевич. Хочу так, що аж шкура тріщить. (Кидає бумаги на стіл).

Скрипчинський. Я б, здається, готовий і чоботи з'їсти. Вже й живіт затягло.

Солодкевич. А в мене, думаєш, не затягло. Я б чорта з'їв, якби оце впіймав.

Скрипчинський. Поніс нас чорт у ті канцелярії!

Якби ми оце були мужиками, мали б клаптичок землі, мали б воли, мали б хліб.

Солодкевич. Мали б сіль, мали б кашу...

Скрипчинський. Мали б сало...

Солодкевич. Ой, не згадуй про сало, бо аж слинка покотилась. Ще гірше схотілось їсти.

Скрипчинський. Хіба кидаймо оці голодні віцмундири та поженимось на репаних мужичках.

Солодкевич. Або наймімось за кучерів, бо кучерів багатий пан все-таки харчує. Кучер хоч ніколи не голодний.

Скрипчинський. Ой, схаменись! Ти ж колезький регістратор! Де ти чув, щоб колезькі регістратори коням хвости крутили?

Солодкевич. Ні, не чув про таке диво.

Скрипчинський (в двері). Мелашко! Мелашко! Давай вже обідати.

ВИХІД 7

Ті самі й Мелашка виходить з кочергою.

М е л а ш к а. Чого це ви кричите? Приступає, чи що?

Скрипчинський. Хіба ти не бачиш, що ми прийшли? і І к —

Мелашка. Та бачу ж: не повилазили. Яке диво!

Скрипчинський. Давай обідати!

Мелашка. Обід ще не вкипів. Підождіть трохи. Піду поштурхаю кочергою в порожню піч, то, може, швидше вкипить.

Скрипчинський. Доки його ждати, коли їсти хочеться?

Мелашка. А мені яке діло, що хочеться. Коли хочеться, то нехай перехочеться.

Скрипчинський (однімає од Мелашки кочергу і заміряється на неї). Ось я тебе як вчустрю кочергою, то й обід буде готовий.

Мелашка. Куди ж пак! Злякалася. Оддайте кочергу. Глядіть лиш, не дуже бийтеся, бо з кочергою світ пройдеш, та назад не вернешся. Гетьте! Дайте кочергу! (Однімає кочергу і тікає сміючись).

Солодкевич. Смішки — з бабиної кішки, а їсти хочеться. 1

Скрипчинський. Марто Сидорівно! Марто Сидорівно!

ВИХІД 8

Скрипчинський, Солодкевич, Мочульська.

Мочульська (входить). Чого там "Марто Сидорівно"? Щоб не забули, як мене звуть?

Скрипчинський. А що ви сьогодня на обід варили?

Мочульська. Для себе на обід був борщ з м'ясом, печене порося, гусятина та вареники з сметаною.

Скрипчинський та Солодкевич (прицма-кують). Цццц... Цццц. А! Ото смачний обід! (Скрипчинський скаче й плеще в долоні).

Мочульська. Не скакайте, бо то для себе, а для вас варила долото в окропі, а на друге печені тріски.

Скрипчинський та Солодкевич. Ого! Печені тріски! Може, ще й під соусом з грибками. Не видумуйте та не жартуйте, та давайте мерщій обідати, бо в мене аж живіт болить.

Мочульська. Заплатіть передніше за минувші два місяці, тоді будете й обідати.

Скрипчинський. Та заплатимо, тілько передніше пообідаємо.

Мочульська. Дуріть вже кого дурнішого, а не мене. Годі вже мене дурити.

Скрипчинський (кричить). Давать обідать!

Мочульська. Чого це ви кричите, як на батька? Думаєте, я вас злякалась?

Солодкевич. Петре Івановичу! Не кричи-бо. Ми вас просимо, Марто Сидорівно!

Скрипчинський (тихо). І, ти, дурню! Проханням щось вдієш! Кричи та ґвалтуй, то, може, до чогось і добудешся. (Голосно). Давать обід зараз! А то вікна поб'ю!

Мочульська. Як поб'єте, то й повставляєте.

Скрипчинський. Ми вас в поліцію. Що це таке за напасть! Колезьким регістраторам не дають обідати. Ми служимо на царській службі. В поліцію!

Мочульська. Не верещіть, бо і в мене заступник є. Там такі ручища, як довбні. Як телепне, то голова до порога покотиться.

Солодкевич. Хто ж це такий? Це, мабуть, бондар.

Мочульська. А хоч би й бондар! Коли ви горді та пишні, то ми й до бондаря. І бондар ще молодець хоч куди: увинеться за вас двох молодих. (Виходить).

ВИХІД 9 Скрипчинський та Солодкевич.

Солодкевич. От тобі на! Це той скажений бондар підмовив її. Вона б сама до цього не додумалась. Що ж тепер робити?

Скрипчинський. Треба пускатись на хитрощі. Може, перехитруємо бабу та й вихитруємо обід.

Солодкевич. А їсти, господи, як хочеться.

Скрипчинський. А! Я й забувся! Та же ж моя дияконша прислала мені ковбасу. Я вчора з'їв трохи не всю, але ще зосталось кільце на сьогодня.

Солодкевич. Невже? Де ж вона?

Скрипчинський. Отам на ліжку в мене під подушкою.

Солодкевич (шукає під подушкою і витягує чобіт, кидає його з злістю). Ще й дурить.

Скрипчинський. Чи немає в тебе папіроски? Може, заморимо черв'яка. В мене не зісталось тютюну ані стебла. ^

Солодкевич (шукає в портмоне). Ось зісталась одна папіроска. (Запалює й курить).

Скрипчинський. Дай, братику, хоч раз потягнути. (Курить і оглядається на двері). Ой, інспектор іде! (Солодкевич злякався, ховається за ліжко і присідає. Скрипчинський тим часом викурює папіроску).

Скрипчинський (регочеться). От дурень! Та вилазь! Ти й забувся, що ти вже колезький регістратор.

Солодкевич (вилазить і важко дише). Ой! Ой! Цур тобі, як ти мене налякав. А папіроса де?

Скрипчинський. Вже викурив.

Солодкевич. Та й не хитрий же ти з біса.

Скрипчинський. Давай встругнемо бабі комедію. Вона добра й боязка, ще й дуже ласа до паничів. Можна б у неї видурить обід ще гм... жениханням та залицянням, але на голодний живіт любов не припадає. Це зробимо наївшись, іншим часом, а поки що спробуємо комедію першу. Слухай! Я вдам, що в мене живіт болить, що мене завіна взяла, та буду ґвалтувати. А ти ґвалтуй за мною. Чуєш?

Со лодкевич. Коли з мене писар добрий, та актьор чорт зна який: не вдам добре.

Скрипчинський. Та потрапляй за мною. (Починає стогнати, хапаючись за живіт). Ой! Ой! Живіт болить.

Солодкевич. Ой! Ой! Живіт болить.

Скрипчинський (голосніше). Ой! Ой! Ой! Живіт болить! Ой!

Солодкевич. Ой! Ой! Ой! Живіт болить! Ой!

Скрипчинський (штовхає його в бік). Та лучче грай комедію, бо й обіду не заробимо. І в школі був попихачем, і тепер таким зістався. Кричи голосніше, а то й наша публіка в пекарні посне! (Кричить). Ой, рятуйте! Ой, болить!

Солодкевич. Ой, рятуйте! Ой, болить!

ВИХІД 10

Скрипчинський, Солодкевич та Мочульська.

Мочульська (виходить). Що тут сталося? Чого це ви стогнете?

Скрипчинський. Ой! Ой! Ой! (Хапається за живіт). Я не знаю, чи завіна взяла, чи що.

Солодкевич. Чи завіна взяла, чи що.

Мочульська. Ой боже мій! Може, стрітенська вода поможе. Мелашко! Подай сюди пляшку з стрітенською водою! (Мелашка подає пляшку. Мочульська дає пити обом паничам воду, маже обом водою лоб, щоки, мочить голову). Чи легше стало?

Скрипчинський. Однаковісінько. Ой, болить живіт! Мабуть, вже швидко чорти вхоплять мою душу.

Солодкевич. Ой, болить! Мабуть, вже швидко чорти вхоплять мої... мої... чоботи.

Скрипчинський. Душу! Оглух, чи що!

Солодкевич. Душу! Оглух, чи що!

Мочульська. Мелашко! (Мелашка входить). Побіжи в флігель та поклич тітку Тетяну, може б, вона заварила од пристріту. Це все од пристріту.

Скрипчинський. Це не од пристріту. Це завіна нас вхопила од голоду.

Мочульська. Авжеж! Ще що видумайте. Не їм же я щонеділі до служби божої, та ще й разу мене завіна не брала.

ВИХІД и Ті самі й знахурка Тетяна.

Тетяна. Що це таке в вас? Чого це вони так страшно стогнуть? Може, пооб'їдались? Я ж казала вам, Марто Сидорівно, не годуйте їх, як кабанів на сало.

Скрипчинський. Ну, вже й придбали сала! Такі гладкі, як хорти. Ой! Ой!

Тетяна. Це од пристріту. Треба заварити. Але чи є в вас, Марто Сидорівно, куліш?

Мочульська. Де ж він пак узявся б? Поки зварю, то ще й помруть.

Скрипчинський. Ой, швидше, бо пропаду. Лусне живіт.

Солодкевич. Ой, швидше, бо пропаду. Лусне... сір-тук.

Мочульська. Є юшка з м'ясом. Скрипчинський. Ой, мерщій юшки з м'ясом.

Мочульська виносить миску з юшкою. Тетяна бере в руки миску.

Тетяна. Принесіть ще ложку та веретено та три вуглики: сарандара, марандара! Скрути хворобу по ребрах!

Мелашка приносить, подає Тетяні і стає коло порога.

Скрипчинський. Ой, скрути її та ще й добре!

Солодкевич. Скрути її та ще й добре!

Тетяна. Не жартуйте, бо й раба божа Тетяна нічого не поможе. Це діло боже: жарти сюди не пристали.

Скрипчинський. Ба вже раба божа Тетяна й помогла.

Схоплюється з ліжка, хапає миску й ложку, сідає за стіл і їсть юшку. Солодкевич підбігає, вихоплює в його ложку і собі хлеще, передаючи знов ложку Скрипчинському.

Мочульська. Ой лишечко! Що це за кумедія? Вже й живіт перестав боліти. (Стоїть, роззявивши рота).

Тетяна (біжить до стола). То це були жарти? То це ви глузуєте з мене?

Скрипчинський. Тікай, сарандаро-марандаро, бо як телепну, то й перекинешся!

Тетяна. То це я вам далася на смішки? О! Цього я не знесу! Цього я не ждала од розумних людей. А ще й колезький розпиратор.

Скрипчинський. Тим-то я й не йму віри бабським твоїм брехням, шептухо. (Передражнює). Піди собі з живота і з хвоста, пермолой, бермолой: аспид угас, саран-дара здохла, марандара скрутилась, а Тетяну чорт ухопив, а я юшку уплітаю. (Показує Тетяні язика).

Тетяна. Гляди лишень, щоб і тебе не скривило на один бік. Он недавно купцеві Голопупенкові надуло пузо отак! (Показує руками). Трохи не луснув, як наївся солоного судака з хріном. А хто поміг? Тетяна Круторебриха. Потривай! Скрутить тебе колись; будеш в ноги кланятись, та не прийду. Я стара, шістдесят літ прожила на світі, бачила не таких вітрогонів, як ти. А ти проти мене блазень, торботрус.

Скрипчинський (хапає купу паперів і шпурляє ними на Тетяну). Оце тобі сарандара-марандара, відьмо.

Тетяна. А зась! І я вмію кидатись. (Хапає з долу папери, кидає ними на Скрипчинсъкого і виходить з хати).

Скрипчинський. Сарандара! Амінь втік! лови його!

ВИХІД 12 .Ті самі без Тетяни.

Мочульська. Ну та й наробили ви, паничики, сорому! Цього я не ждала од вас. Обідили ви мою благочестиву сусіду, насміялись з неї і з мене.

Скрипчинський. Ет! Говори до гори! Ви знаєте, що буде на тім світі отаким шептухам, як Тетяна, та і всім скупим бабам?

Мочульська. А що буде?

Скрипчинський. їх повішають на залізному дереві з сучками за язики на залізних крючках, а до ніг попричіплюють гирі по десять пудів. А чорти будуть знизу підсмалювати насмоленими коноплями.

Мочульська. Ой боже мій! Невже це в книжках написано? Як же вони будуть висіть? Чи в одежі, чи без одежі?

Скрипчинський. Авжеж без одежі, щоб гірше дошкуляло, тільки попричіплюють їм ззаду довгі шлейфи та турнюри.

Мочульська (зітхає). Ой, гріхи наші! Мелашко! Там, здається, зістався шматок гуски. Принеси паничам.

Мелашка вносить тарілку, ставить на столі і виходить. Скрипчинський та Солодкевич уплітають гусятину.

Скрипчинський. А ви знаєте, що буде на тім світі всім брехухам та тим, що дорого за все деруть та вбогим їсти не дають?

Мочульська. А що буде?

Скрипчинський. їх будуть пекти на сковородах в печі, як поросят, ще й зверху поливати гарячою смолою.

Мочульська (б'є в долоні). Невже! Ой, страх мене бере! Мелашко! Там у пляшці стоїть вишнівка. Принеси сюди, нехай вже п'ють та за мене богу моляться.

ВИХІД 13 Ті самі й Мелашка. Мелашка виносить пляшку й три чарки.

Мелашка. А що, тітко! Не видержали постригу? Кріпились, кріпились та й... (Обертається до паничів). Та й тріскають! Крий боже! Кинулись на гуску, як вовки на вівцю. Тереблять, аж за вухами лящить.

Скрипчинський. А тобі яке діло до нас? Твоє діло кочерги та рогачі.

Солодкевич. Твоє діло кочерги та помело.

Мочульська. Йди вже, йди вже! Зробила, що хотіла.

Мелашка. В вас, тітко, сім п'ятниць на тиждень. Я б їм не такої заграла. Скавучали б вони в мене до вечора.

Мочульська. Йди собі в пекарню. Я тут хазяйка: знаю, що роблю.

Мелашка. Хазяйка солом'яна, як з клоччя батіг, от що!

Скрипчинський. Та й зубата ж! (Мелашка утікає в двері).

ВИХІД 14

Скрипчинський, Солодкевич та Мочульська.

Скрипчинський. От тепер ми пообідали всмак, то й вип'ємо всмак. (Наливає чарки і одну подає Мочуль-ській). Та сідайте ж з нами, Марто Сидорівно, та будьте в нас гостем. (До Солодкевича набік). Починаймо другу кумедію, щоб і на завтра заробити обід. Але грай-бо лучче! Сидить та куняє, а я на своїх плечах все виношу. (Штовхає Солодкевича в бік).

Солодкевич. Га! Та не штовхайся, бо вже аж боки болять.

Мочульська (сідає коло стола збоку церемонно. З одного боку коло неї сідає Скрипчинський, з другого — Солодкевич). Отак би й давно любенько та тихенько, то й був би лад. А то кричать, верещать! От як жив у мене на кватирі Ковальницький, то було пообідає, подякує богу та й каже: спасибі вам, Марто Сидорівно, що добрий обід зварили. Часом бувало ще і в руку поцілує.

Скрипчинський. Чи в руку ж? В губи.

Мочульська. Та брешете-бо, хоч ви й чин маєте.

Солодкевич. Ба не бреше, бо я на свої очі бачив.

Мочульська. Та в вас тоді, мабуть, не туди очі стояли, куди треба.

Скрипчинський. А хоч би й цілувались. Що ж тут дивного? От і я вас поцілую. (Бере за кінець хустки, що на шиї в Мочульської, одтягує далеченько, пригинає комічно коліно і цілує в хустку. Солодкевич одтягує другий кінець хустки, передражнює Скрипчинського і собі цілує кінець хустки).

Мочульська. Перший раз на віку бачу, щоб паничі цілували хустку.

Скрипчинський. Чого ви? Отже і в ручку поцілую. (Бере Мочульську за рукав, одтягує і цілує в рукав. Солодкевич робить те ж саме).

Скрипчинський (закрадається, пхає Солодкевича до Мочульської). Та поцілуй же в губки. Ще й церемониться. І хоче, та не сміє.

Мочульська (хватає Солодкевича за шию і цілує його). Ой, який сором! Одчепіться од моєї душі! (Спускає очі і затуляється рукою).

Солодкевич. Чого ж тут соромитись? Цього і я не дуже соромлюсь.

Скрипчинський. Хто кого любить, тому нічого соромитись. Правда, Марто Сидорівно!

Мочульська. Хіба ж ви мене любите?

Скрипчинський. Господи, як любимо. (Тихо). Як собака цибулю.

Солодкевич. Так любимо, що й!

Мочульська. Ох! (Зітхає і підіймає очі вгору). Випиймо ж, щоб нам веселіше було на світі жити.

Скрипчинський. Випиймо оцієї солоденької, щоб солодші губи були та аж злипались.

Мочульська. Ох! (Зітхає і піднімає очі вгору). Заспівайте ж мені якої! Коло веселих паничів і мені веселіше стало.

Скрипчинський. Якої ж вам?

Мочульська. Та вже на цей раз грішної, тільки не дуже вже грішної, такої, як ви часом вдвох отут співаєте. (Мочульська починає. Співають всі троє).

Вийду на поле, гляну на море, Сама ж я бачу, що мені горе. Сама ж я бачу, чого я плачу! Бо я милого вже не побачу. Буду стояти на цім камені, А чи не вийде милий до мене? Буду терпіти велику муку! А чи не скаже: дай, серце, руку.

Скрипчинський простягає до Мочульської руку, вона йому подає свою, потім сама простягає до Солодкевича руку; Солодкевич подає їй свою руку; вона тягнеться до його за своєю рукою і трохи не притулює свого лиця до його.

Скрипчинський. Бачте! Як мені, то ви ткнули руку, неначе дулю дали, а до Солодкевича так... (Передражнює комічно Мочульську).

Мочульська (б'є його по руці). Ой скрипочко! Ой скрипочко! Ат! Вам усе жарти. (Співає далі. Скрипчинський руками ніби грає на скрипці).

Нащо ж нам, боже, дав ся спізнатись, Коли не судиш нам ся побратись.

Скрипчинський стає позад Мочульської і ставить з пальців над її головою ріжки, кривиться і висолоплює язика. Мочульська обертається і штовхає його, а далі співає.

А коли судиш, чому не злучиш, Нащо ж нас, боже, даремно мучиш.

За останнім куплетом Скрипчинський заводить впоперек, а потім кричить: "Кукуріку! кудкудак! кудкудак! Соко-ко-ко!" Мочульська схоплюється, ганяється за ним і махає на його хусточкою.

Мочульська. А киш! А киш! (Вбігає Мелашка).

ВИХІД 15

Ті самі й Мелашка.

М е л а ш к а. Ой боже мій! Я думала, що сюди влетіла чубата курка, що вам, тітко, подарував бондар, а це до нашого панича сатана приступає.

Мочульська. Чого ти сюди пришелепалась? (Мелашка виходить). Чого ти настираєшся? Та й навратлива оця молодиця!

ВИХІД 16

Ті самі без Мелашки.

Мочульська. Ой, грішна я! Співаю та співаю; а миски та ложки лежать не миті. Отже з мене справді конопляна хазяйка. (Забирає з стола посуд й виходить. Скрипчинський слідком за нею приграває ніби на скрипці).

ДІЯ ДРУГА

Та сама кімната, що і в 1-й дії, тільки краще обставлена. Стоїть гарненький стіл, стільці, на застеленому столі букет.

ВИХІД 1

Скрипчинський. От бач! Я вже в цьому пересвідчився: як трохи поженихались з Мартою Сидорівною, то й обід смачний дала, і хату краще обставила, і добріша до нас стала. Ще й квіточок понаставляла. Чи ти ба, які пахучі! (Нюхає).

Солодкевич. І за гроші за кватиру щось перестала допоминатись.

Скрипчинський. А знаєш, бра, що мені в голову прийшло: хочеш, щоб ніколи за кватиру не платити і обід мати дурнісінько? Женись ти з Мартою Сидорівною.

Солодкевич. А знаєш, бра... оженися ти з Мартою Сидорівною.

Скрипчинський. Тю-тю, дурню! Це вже не ку-медія, а правда: а він ще за мною говорить. Візьми собі за жінку Мочульську: будеш мати дурнісінько кватиру з обідом, з чаєм, з бебехами, з маковниками, з медяниками; матимеш свої різниці й їстимеш щодня пироги з печінкою.

Солодкевич (витріщив очі). Що таке? Щось я добре не второпаю.

Скрипчинський. Та бери за жінку нашу хазяйку: будеш мати свою хату, садок, різницю; будеш щодня їсти фляки та печінки. Хіба ж це погано?

Со лодкевич. Чи ти ба! (Роззявляє рота й витріщає очі). А справді непогано було б, тільки вона гладка, та стара, та погана. А як же з Лесею? Вона обідиться, буде, бідна, плакати.

Скрипчинський. Е, дурниця! Будуть гроші в кишені, знайдемо десять Лесь ще кращих.

Солодкевич. Отже ти ніби й правду кажеш. Тільки як же їй це сказати. Якби їй написати яку бумагу: "донесеніє", або там який доклад, або "приказ", то я б це зумів, а то язиком... якось не потраплю. В мене язик, як колода: ніяк в роті не повертається. Добре, що ти за мене з Лесею переговорив.

Скрипчинський. То і з Мартою Сидорівною за тебе поговорю. Ти їй тільки скажи: "Я вас, Марто Сидорівно, господи, як люблю і без вас жити не можу", то вона тобі зараз і руку дасть, бо вона тебе любить. А я вже за тебе пущу язика. От я буду твоїм сватом.

Солодкевич. Може, твоя й правда. А діло не погане. Оця хатина моя, садок мій, різниці мої; щодня печеня, пироги з печінкою. Тютюну матиму вволю.

Скрипчинський. Та ще й зараз кінчай діло, бо бачиш, отой бондарюга не дурно сюди вчащає, і вже Марті Сидорівні обручі та чубату курку ча презент підніс.

ВИХІД 2

Скрипчинський, Солодкевич та Мочульська, убрана по-панській,

але без смаку.

Мочульська. От я і впоралась, а тепер готова з вами і до світу забавлятись. Лихий вас не взяв: хоч у кишенях вітер свистить, та зате ви веселі.

Скрипчинський. Спасибі! Добра ви людина.

Мочульська. Та це ж мій гріх, нігде правди діти.

Скрипчинський. Марто Сидорівно! Солодкевич хоче вам сказати щось таке гарне, таке смачне, що ой-ой-ой!

Мочульська. А що там таке?

Скрипчинський (штовхає Солодкевича під бік). Та починай же.

Солодкевич. Марто Сидорівно! Я вас, господи, як люблю.

Мочульська. Ой! Що це ви, Василю Тихоновичу, мені в вічі кажете. Не знаю, де й очі діти. Я згорю од сорому.

Скрипчинський. Як згорите, то тільки попіл зостанеться. Лучче не горіть.

Солодкев ич. Я... Я честь маю докладати вашому превосходит... я вашому благородію... на законному основанії, по статті закону, том III, хочу сватати вас.

Мочульська (плеснула в долоні). Невже? Цього ще мені ніхто не казав... Чи то... Це я вже од багатьох чула. Це мені не первинка.

Скрипчинський. Верзе чорти батька зна що. Кажи просто.

Солодкевич. Та от я вам кажу, що я хочу бути вашою жінкою, а щоб ви стали моїм чоловік... чи то, бач...

Скрипчинський. Верзе, верзе оце мурло таке, що й купи не держиться. Я за його, Марто Сидорівно, бо я його сват. Він хоче женитись з вами. В'яжіть нас рушниками. А мені, як сватові, дасте оцю кватирку дурнички. Добре, Марто Сидорівно?

Мочульська. Та добре, добре. (Подає Солодке-вичеві руку). Невже оце я буду чиновницею?

Скрипчинський. Авжеж! Та ще якою. Такої чиновниці ще ніколи не бачила Глибочиця.

ВИХІД З

Ті самі та Мелашка.

Мелашка. Тітко! Бондар прийшов. Ходіть лишень сюди!

Мочульська. Та й навратливий отой бондар! Так мені надокучив. От і принесло його ледащо. А! Шкода, та нічого робить: треба йти. (Виходить).

ВИХІД 4 Ті самі йФеся та Леся.

Солодкевич. Але що це вчинила моя дурна голова? Жартували, жартували, та й дожартувались до сватання... Та це ж я продав себе, неначе на ярмарку! Це ти, дурисвіте, підвів мене, неначе під монастир, улесливими словами. Пропав тепер мій вік молоденький! Та, мабуть, така вже доля мені судилась. Хоч-не-хоч, а продасись з голоду та з нужди. За п'ятнадцять карбованців жалування на місяць і харчуйся, і їж, і пий, і кватиру наймай, й зодягайся, ще й люльки посмоктати хочеться. Викручуйся, як вмієш! Ет! Горенько мені, та нема де дітись. Хоч з мосту та в воду. Але... не я продавсь перший, не я й останній: коли продаються кращі й багатіші за мене, продають себе не од голоду й нужди, то мені вже за всі голови!

Скрипчинський. Та годі тобі базікати! От і поздоровляю тебе з щастям. Тепер ти багатир. (Цілується з ним і б'є його по плечі. Заглядає в вікно). А он Феся й Леся вертаються з магазину. Фесю! Лесю! А зайдіть до нас та побрикаємо трохи. Ми веселі, бо оце добре пообідали.

Феся вбігає в двері, Леся лізе в вікно. Вітаються, подають одні

другим руки.

Феся й Леся. Добривечір!

Скрипчинський й Солодкевич. Доброго здоров'я! Як ся маєте? Чи скакаєте? Феся. Чи брикаєтесь, як завсіди?

Скрипчинський. Ого-го! Щей як! (Підскакує). Вибрикуємо, бо сьогодня добре пообідали. Феся й Леся. Невже?

Скрипчинський. Тут ми піддурили Марту Сидорівну та й... мали на обід гуску печену, ще й наливки напились.

Феся й Леся. І ми оце вибрикуємо, що вирвались з магазину; засиділись, аж ноги закоціліли.

Скрипчинський. Коли раді, то й поцілуймось. (Простягає руки, щоб обняти Фесю. Солодкевич хоче обняти Лесю).

Феся. А зась! (Б'є по руках Скрипчинського).

Леся. А дзусь! (Б'є по руках Солодкевича).

Скрипчинський. Та хоч в ручку!

Феся й Леся. В ручку можна. (Підставляють обидві свої руки. Паничі цмокають їх в руки). Погратись, поскакати можна, та й годі, бо ми не вінчані.

Скрипчинський. А швидко повінчаємось? Коли б уже те весілля; ото б натанцювався. (Підскакує до Со-лодкевича). А заграй трохи на бандурі, а ми після доброго обіду поскачемо.

Солодкевич бере гітару й грає. Всі співають.

Ой ти, руда, ходи сюда, А ти, чорна, подай човна, А ти, біла, постій там: Я до тебе прийду сам.

Прийшов чорний до білої

Попоїсти бараболі;

Нещасная моя доле!

Не вкипіла бараболя. Ой, тим вона не вкипіла, Що ти чорний, а я біла.

Танцюють козачка. Саме тоді, як вони розтанцювались, Мочульська входить в кімнату.

ВИХІД 5

Ті самі й Мочульська.

Мочульська (хреститься). Ой боже мій! Свят! Свят! Свят! Дух святий при хаті та при мені! Вийшла з хати, були самі паничі, а тепер... А ще мене й сватали! Чи це мені привиджується? Чи це мана, чи чорти поналітали в вікна! Піду покличу свого заступника. (Виходить і вертається з Дармостуком).

ВИХІД 6

Ті самі й Дармостук. Панни ховаються за ліжка і присідають долі.

Мочульська (протирає очі). Трохиме Петровичу! А гляньте ви, чи це панни скачуть по хаті, чи чорти. О! Вже нема!

Дармостук. Як хвостів не бачили, то були люде. Мочульська. Хвостів не примітила, а ріжки, здається, бачила. Але вже десь щезли.

Мочульська (ховається за спиною в Дармостука). Ой заступниче! Йдіть уперед, бо мене страх бере.

Дармостук (іде далі). Не бійтесь. За мною вам буде безпечно, як за Печерською кріпостю. Мене всі чорти поперелякуються. Я не з таких щигликів (показує на Скрипчинського та Солодкевича), що старої баби бояться.

Скрипчинський. Де ви тих чортів набачили?

Солодкевич. Та то, мабуть, вам здалося.

Мочульська. Еге, добре здалося. Як я вийшла, то була хата порожня, а як увійшла, то стала повнісінька; та всі отак: чук-чук-чук!

Дармостук (показує руками, тикаючи вгору). Отак: чук-чук, чуки-чуки! Я вже догадуюсь, яких то ви чортів бачили. Мабуть, то були чортиці, бо й я їх раз бачив тут. (Дармостук нишпорить по кімнаті, заглядає під ліжко, в закутки. Мочульська ходить за ним слідком, ховаючись за його спиною).

Скрипчинський. Та це ви, мабуть, вкутали перцівки пляшку, що бачили якісь чуки-чуки. Хіба ж не чуєте, то по хаті тільки вітер ходить.

Мочульська. Розкажіть своєму батькові. Укутали то поавда, та не п'яні, хвалить бога.

Дармостук (заглянув під ліжко і вглядів Фесю. Феся вискакує, поставивши на голові ріжки з рик). От вам і чоотиця! (Заглядає за друге ліжко. З-за ліжка вискакує Леся, поставивши на голові ріжки з пальців). А киш! А ось і друга чоотиця!

Мочульська. Дух святий при хаті! (Придивляється). Та це ж Феся й Леся! А, ви, гаспидські дівчата! Чого вам тут треба? Чого ви сюди ходите? Постривайте ж, розкажу я вашій матеоі. Добое, що недалеко живе отут в флігелі. Заоаз піду та й розкажу.

Дармостук. Бачте, Маото Сидорівно, які чоотиці вчащають до ваших паничів. От я не з таківських. В мене нього нема.

Солодкевич. А та відьма, Тетяна Круторебриха! Хіба ж ви до неї не забігаєте?

Дармостук. Куди ж пак, який розумний. Поцілуйся з Тетяною.

Феся й Леся (бігають по хаті, сміються, а потім з Скрипчинським та Солодкевичем співають).

Качки гречку шулю-палю! Я качура упіймав:

Усім хлопцям по дівчині, Мені бабу чорт надав.

Скрипчинський (показуючи на Солодкевича). Тобі бабу чорт надав.

Я на бабу тую трачу, Продам бабу, куплю клячу. Кляча здохне, шкуру злуплю, А за шкуру дівку куплю.

Задумалось вражій бабі

Молодою бути:

Натикала за намітку

Зеленої рути. Руто моя, руто моя, Руто зелененька! Я ж думала, що я стара, А я ж молоденька.

Мочульська (тихо). Це вже вони співають проти мене. Ще й сміються з мене в моїй хаті. (Голосно до Фесі та до Лесі). А вон звідсіль! Гетьте! Щоб і ваш дух тут не смердів.

Мочульська гониться за Фесею. Леся втікає й регочеться. Слідком за Мочульською бігає Скрипчинський і комічно ніби поганяє батогом, а потім ніби цуприкує до себе віжки, щоб здержати Мочуль-

ську.

Скрипчинський. Тпру, тпру, не так гаряче, а то й поносите! Тпру!

Дармостук ганяється за Лесею. Леся втікає. Солодкевич біжить за Дармостуком і ніби поганяє батогом.

Солодкевич. Цабе, сірий, соб, соб, соб, моругий! Феся й Леся вискакують одна в двері, друга в вікно.

Мочульська. Оцього я вже не сподівалась од вас після сватання. Ой боже мій! А я їм пойняла віри, через свою добрість. І на бісового батька я така добра! Тим добрим людям все лихо на світі за пазуху летить. Кожне ледащо тебе обсміє, піддурить. Ой, люта ж я, люта! (Бігає по кімнаті).

Дармостук. От вам і паничики!

Мочульська. Обсміяли мене кругом, обдурили, обпили, об'їли, та ще й за кватиру нічого не платять. Зараз вибирайтесь собі з хати хоч і проти ночі,

Дармостук (тупає ногою). Зараз-таки, зараз! З бебехами, з своїми чорнильницями та паперами. Які кан-целябристи! Тільки шурубурять отут, та й годі.

Скрипчинський. А вам яке діло?

Дармостук. Таке діло, що вам не треба знати. От що.

Скрипчинський. Марто Сидорівно! Хіба ж ви не знаєте жартів? Так собі молоді хлопці трохи подуріли. Хіба оце вперве Феся й Леся лазять по ваших і по наших кімнатах? От і забрели до нас ненароком, бо в вас був гість.

Солодкевич. Авжеж! Трохи попустували, та й годі. Я вам одній вірний був і буду.

Мочульська. Невже? То те сватання не були жарти?

Солодкевич. Авжеж ні! Які ж це жарти? Чи можна ж цим жартувати?

Скрипчинський (падає одною ногою на коліно, а другою ногою позад себе комічно дригає). Вибачайте, Марто Сидорівно, сватові. Я готовий знов, вдруге бути сватом.

Дармостук. Про якого це свата та про яке сватання вони торочать?

Скрипчинський (встає). Про таке сватання, що Солодкевич посватав Марту Сидорівну, а я був сватом.

Дармостук. Що ви кажете? Що ви теревените? Годі вам дурити бідну Марту Сидорівну, бо я оступлюсь за неї.

Скрипчинський. Куди ж пак! От посватали Марту Сидорівну та й видерли її в вас під самісіньким носом. (Тикає Дармостукові під ніс рукою).

Дармостук. Не дуже тикайте, бо я як тикну, то й ноги задерете.

Солодкевич. Оввa! Не в те вбрався. Швидше ми тебе звідсіль викинемо з обручами та з клепками.

Дармостук. Що? Мене? З обручами? (Плює в кулак і заміряється на Скрипчинського). Ану, попробуйте! Та я як візьму дубову клепку та задеру вам оці канцелярські хвостики та як дам поляпаса, то полетите обидва, як горобці, аж за Дніпро.

Мочульська. Одже ж за мене ще й поб'ються. (Тихо приспівує). На городі квітки в'ються, а за мене хлопці б'ються. Ото, хвалити бога, дожилась-таки до свого. Тепер про мене заговорить уся Глибочиця.

Солодкевич. Не дуже кричи! Бо тут маю право я. Я тебе... тебе... застрелю. Дармостук. А зась!

Мочульська. Ой боже мій! Ще за мене й стріля-тись будуть. Навіки перелякалась. (Кидається між їх). Цур вам! Так мене перелякали. Та що ж, нема де правди діти. Солодкевич мій жених.

Дармостук. А про заступника вже й забули?

Мочульська. Бо знайшла другого, молодшого. Вже як хочете, а все-таки колезька лемистраторша якось краще виходить, ніж бондариха, та ще й Дармостучиха.

Дармостук. Чи здуріла баба на старість! Причепилась до хлопця.

Мочульська. Брешете-бо! Яка я баба? Ми хоч і зараз готові повінчатись.

Дармостук. Вінчайтесь, але хіба при зачинених дверях, щоб людей не смішити: позасовуйте в церкві усі двері засовами.

Мочульська. Оввa! При зачинених дверях буде вінчатись чиновниця. Звелю поодчиняти навстіж усі троє дверей в церкві, ще й цвинтар. Я б коло Лева на майдані повінчалася, якби можна.

Дармостук. Спасибі, що дурила. Сказилась стара на старість. Потривай же! Я знаю ці штучки! Розсиплешся ти ще до дев'яти місяців, тоді прийдеться мені тебе обручами набивати. (Хоче вийти).

Мочульська. Куди ж ви? Не гнівайтесь, бо я тепер така щаслива, така рада, така добра! Ой боже мій! Яка я тепер добра! Будемо пити заручини. Перев'яжу вас рушником, як свата. Прошу на могорич. Будете хоч сватом, коли не судилось вам бути моїм женихом. Ви ж мій сусіда! Вертайтесь-бо! (Дармостук вертається). Мелашко!

ВИХІД 7 Ті самі й Мелашка. Мелашка. Чого?

Мочульська. Піди та проси сюди й Тетяну, й Фесю та Лесю з матір'ю. Гукни через баркан до сусід, що Марта Сидорівна просить зараз на свої заручини. Та накрий столи у садочку: там будемо вечеряти й заручини пити, щоб нам соловейки приспівували.

Скрипчинський. Та жаби прискрегочували.

Мочульська виходить, виносить на підносі хустку та шарфи та рушники. Хусткою перев'язує руку Солодкевичеві, а рушниками та шарфами перев'язує навхрест через плечі Скрипчинського та Дармостука. Поздоровляють Мочульську та Солодкевича.

Скрипчинський (тихо). Голодному й опеньки-

м'ясо. (Голосно). Щасливі будьте та в краще вберіться. (Тихо). А де то я й собі знайду таку сарандару, як Марта Сидорівна, з хатою та різницями?

Дармостук. Коли вже так, то й я поздоровляю вас.

ВИХІД 8

Ті самі й Феся, Леся, Тетяна й гості.

Гості. Поздоровляємо вас, Марто Сидорівно, з молоденьким женихом. (Всі цілуються з молодим та з молодою).

Мочульська. Спасибі! Правда, несподівано? От добра плата за кватиру! Даруй боже, щоб мені од паничів була така плата за кватиру щомісяця!

Всі (не розібравши). Даруй боже! Дай боже!

Скрипчинський та бондар наливають усім чарки. Мочульська кидається до всіх цілуватись; цілується з Скрипчинським, Солодкевичем, бондарем і з Мелашкою та приказує.

Мочульська. Заміж іду! Ой, заміж іду! Співайте мені весільних пісень, грайте, танцюйте, бо я заміж іду. Я колезька реминстраторша! Ой боже мійі

Всі (з чарками, співають).

Радуйся, чарко! Веселися, пляшко! Ти, калач, Не плач! Тобі діло буде — Закусювать будем; Будем пити та гулять, Та калачі розділять.

Мочульська (співає).

У середу родилася, Та на моє горе. Ой не піду за старого — Бородою коле.

А я піду за такого, Що не має вуса; Як кивне, як моргне, То я й засміюся.

Скрипчинський (співає).

Трясітеся, рубці! Дивітеся, людці! Хоч сорочки не маю, Женитися думаю.

Солодкевич (співає).

Кукуруза сіється, кукуруза родиться, Молодому хлопцеві женитися хочеться. Наївшися, напившися — ой, гвалт, женитися. А як же я зголодію, де ж я жінку подіну?

Скрипчинський (тихо). Посадиш в різниці печінки продавати. Не журись. Феся.

Ой кріп та роман, Та петрушечка! Кучерявий Василь — Моя душечка!

Козаченьку гарний!

Не ходи до Ганни,

Ходи до Мотрусі,

На білі подусі. А в Мотрусі-дусі Чотири подусі.

Скрипчинський (набік). Ще й різниці з фляками.

А п'ята маненька — Сама молоденька.

Дармостук (набік). Молоденька, аж лисина світиться. Всі.

А шоста перина — Сама чорнобрива.

Феся (гихо). Правда, що маненька та тоненька, як перина.

Дармостук (співає).

На городі погрібець, На погребі бондарець. Ой бондаре, бондарику! Набий мені бочку. А я тобі, бондарику, Пошию сорочку. Цілий тиждень п'яна була, І сорочку продала, З паничами пропила. Чом писаря не любить, Хіба не подоба?

Всі.

Сяде верхи на собаку — Вся його худоба.

Всі (співають).

Січена калинонька, січеная;

А вже наша Мотруня зарученая;

Червоні черевички на нозі,

Що купив Василько в дорозі.

Танцюють метелиці. Мочульська з чаркою й пляшкою в руках крутиться всередині круга.

Завіса спадає.

Кінець.